

ЧАСОПИСЬ
для
руських родин.
Виходить щодня
крім днів по
неділях і святах.

БУКОВИНА

Редакція і адміністрація в Чернівцях ул. Петровича ч. 2.

Передплата
10 зр.

Не повірив, аж змірив.

(Лист з Канади.)

П. надучитель з Брідка, Николай Спинул, присилає нам таке письмо:

З весни була в „Буковині“ допис про Наддністрянську еміграцію. Там була мова і про тутешнього письменного господаря Николая Рощку, котрий діставав листи з Гамбурга і з Канади, читав їх людям, за що его навіть арештували, а накінець і сам вивандрував. Але вже з Гамбурга написав сюди, що показує відти, яке добро їх чекає. Я маю тепер в руках від него письмо, котре прислав з Канади до свого кума Василя Сторожчука з Брідка. Люди пізнають его письмо а на конверті оглядають печатки „Вінніпег, Лондон“ і пр.

От що пише той Николай Рощка:

„Вінніпег, дня 20. мая 1887.

Пишу до Вас, мій мій куме, та до нени, до братів, до сестри і до бадіки Петраша. Ви просили мене, аби я Вам написав по правді, тож напишу Вам тут вірну правду.

Ми приїхали до Вінніпегу на самого Юрия і тут сидимо до сьогодні. Обходили ми від тогди досить землі, але не найшли нічого доброго. Злої землі не хочемо брати а добру дають лиш за гроші, тай сидимо як на грани. Я обїздив колїев всю ту землю, що дарують, але скрізь біда. Тепер хочемо, аби нас відвезли домів, бо гроший вже нема. Наш наїд слїпий і дурний, бо сеї мови не розуміє і не потрапить розгадувати ся на сїй пустій землі. Тут нема ніякої роботи, а ті люди, що приймили

ся дарованої землі, подїставали 18 миль від Вінніпегу лиш самі мочари та каміне. Де межі ними є трохи рівного та сухого, то кладуть там они собі хатки з тоненьких топольок і накривають їх кичками з трави. Керниці тут на локоть за глибокі.

Аби тоті люди були погоріли, що нас туди післали; самі наші християни збавили нас, бо они писали до нас фальшиві листи. Дали ся підлатити наші лайдаки та Сеньківські бездушники, що поприходили сюди вперед з Буковини та Галичини, а тепер марно пропадають тисячі а, тисячі всїякого народу. Збавили нас вороги милого життя і молодого віка; нас підбурили до Канади, а самі служать тепер жидам та Англіїцям. Та ще й сеї винні, що зі мною прийшли разом, бо я не мав охоти, щастя шукати, я був собі файний газда, а они лиш пити та мене підмовляти! В мене не запирали ся двері через них, бо казали, що я письменний та дам раду собі й їм. Не дурно мав я перед сим дома такі страшні сні; Бог давав мені знак, але видно, що я грїшник, бом не здогадав ся.

Тут лиш плачуть і ридають за своїм краєм, бо хоть тут все тале, то нема за то гроший і не чути звука дзвонів, не видно святаго хреста, церковці, та ні панотця, котрий би міг поховати грїшне тіло; мусять люди самі ховати вмерця. Тут не знають вихвалити Бога, а як Русини перехрестить ся, то го висьмівають. Тут святакують лиш неділю новий рік і великдень польський. Просимо Бога, аби поміг нам узріти хоть за кілька лїт тамошні цвіти, красну садовину і нашу вроджайну землю,

бо тут велика студїнь. Худоба тут мала і слаба, бо їсть лиш сїно. Як бим ся вернув колись до Вас, то не хотїв бим так газдувати, як я газдував а лиш служити і Богу молити ся. Мої діти, Богу дякувати, здорові, але я і жінка плачемо над ними.

Отож молїть ся в старім краю Богу, Ісусу Христу, Матери Божїї і всїм святим, аби они Вас боронили від сеї смутної Канади. Не гадайте собі, що я відраджую Вам Канадійске добро; кажу Вам ще раз, що тут нема відки жити нашим людям. Прошу Вас, подайте сю історію до газет руских і німецьких, най читають люди, що я Вам пишу; відверну може не одного від нещастя і буду мати поману. Подайте се до отїв духовних, до пана старости і до пана президента; они напишуть до міністерії, і так запруть Канаду. Розповідайте, аби чули всі люди, най шанують свою вітчину, бо слїпий наїд загине тут. Кажіть їм, що нема тут ніякого принца, бо я вже розвідав скрізь, а порядкує царця англійска; але она сидить в Англії а тут роблять, що хотять. Не вірте тим людям, що кажуть: „ми тому не вертаєм, бо нам тут добре“, они тому, не вертають, бо не мають гроший на дорогу. Не вірте й тому панови, що їхав сюди зі Львова, бо він описав лиш кілька фармерів, як „старого Мілера.“ Я був у того Мілера, бо йшов до проклятого Василя Загари (перший емігрант з Брідка), котрого годували разом з его товаришами цілу зиму задурно в Вінніпегу, а они за то писали до нас неправду. Буду Вам відси дальше писати і про других людей,

Буковинська Русь.

Культурно історичний образок.

Написав

др. Ст. Смалъ-Стоцький.

II. Прилучене Буковини до Австрії.

(Значіне сеї події для буковинської Русі. — Спопучене розірвання частий Русі і значіне того факту).

Величезну ріжницю і важну зміну, яку за примічаємо межі теперішнім а давнім станом буковинської Русі, маєм завдячувати тій обставині, або радше тому щастю, що Буковина прилучена зістала до Австрії. Рік 1775-ий, в котрім дня 5-го мая остаточно підписана зістала в Царгороді угода межі Туреччиною і Австрією в справі відступлення Буковини Австрії (заняла Австрія Буковину вже в осени 1774-го р.) є для Буковини взагалі, а для буковинської Русі з особібно незмірної ваги. Він має для неї те саме значіне, що р. 1772-ий для Галицької Русі. Обом сям краям, а особливо Русинам в тих краях, що зносили цілими віками то турецьку то шляхоцьку самоволу, припала в сих роках лішня доля; вони почули ся в австрійській державі, котра будучи добре зорганізованою і урядженою відповідно до вимог тодішньої європейської циві-

лізацій і культури, зараз таки подїшшила лиху долю покритвджених, а що важійше зробила і мужників также людьми.

Завдатки куальтурні, т. є. тото образованє і освіта, з якими буковинська Русь мала ступити на дорогу нового куальтурного життя, були дуже сумні. У нас треба було що йно будити безчувствених маси з вікового сну, треба було починати таки від самої азбуки, треба було силоміць приводити тоті маси до пізнаня, що людина може просвічати ся і що освіта потрібна і користна.

Застановивши ся глибоше над значінем сих слів, порозумієм, яке тяжке завданє припало Австрії, коли вона мала сповити своє куальтурне післанництво в сих краях, коли вона хотїла з новопрідбаних мас зробити державних обивателїв і зрівнати їх з другими своїми обивателями. А вжеж куальтура і цивілізація не дасть ся двинути однім почерком пера; до того треба праї, тяжкої і мозольної праї не одиниць а цілих мас людий щирої волї; на те складають ся добутки цілих поколіїв. Тим то і пояснює ся тота обставина, що помимо великих заходів правительства і щирих людий Русь буковинська в освіті і куальтурі завєди ще початкує.

Конєць 18-го віку важний для нас ще і з иньшої причини. Звістно, що Русь, колись могуча і славна, обезсилена татарским погромом, розсипалась на дрібні кусні. Галичину заняла Польща; Україну, Волинь і Поділе Литва; угорска Русь

належала до угорских відтак до австрійских королїв і цїсарїв, а буковинська до Молдавії, властиво-ж до Туреччини. По кровавій, славній і енергійній обороні своєї волї в першій половині 17-го в. подїлилась вона наново, бо лївобережна Україна піддала ся московському цареві. Розірвані частини, пробуваючи без найменшої звязи з собою, коротали своє житє. Аж при кінци 18-го в. почали вони знов думати ся, так що Русь наша найгла ся лишє під двома державами: Австро-Угорщиною і Росією. Таким чином зискала Русь дуже багато, бо єї сили знов сполучили ся, а виплваючи взаїмно на себе могли далеко більше зробити і досягнути. Особливо скористала на тім буковинська Русь, котра довгий час буда безпосередно сполучена з Галичиною. Правда, була і тут перешкода для живійшої вмїни гадок. Рїжність віри, на котру люди, що стоять на низкім шеблї освіти і не дійшли ще до національного самопізнаня, кладуть більшу вагу як на спільність національну, спїняла довгий час щирїйші взаємні між Русьнами галицькими а буковинськими¹⁾ і т. п. В але зрозумїлїм православію видїли буковинські Русини довгий час свою народність, свою куальтуру, свій добробит, і дїятого навіть ніби освічені Русини буда (а по часті є ще і нинї) скрайніми сепаратистами куальтурними,

¹⁾ За те здасть ся з угорскою Русією мали Буковинці в перших часах нашого віку живїйші звязки, як на се вказує факт, що твори угорского Русина Лучкая і т. п. подїбують ся з часта на Буковині.

котрим також пахла Канада а тепер голодують.

Відпишіть мені, чи неньо дали вже контракт на мою хату і чи маю надію, колись там притулити ся. Богато Брідекких людей просили мене Вам сей лист написати, аби їх кривні не теряли поле за півдурно, а потім сотки за далеку подорож платили а на місце стоячі води з дурними бурянами або каміня приймали.

Кланяю ся до Вас і до всеї родини та до всіх знакомих; будьте здорові!

Николай Рощка.

З сего листу виходить, що наш мужик то невірний Фтома, бо він повірить аж тогди, як переконає ся власними очима. Хоть правда, що їх другі намовляли до вандрівки, але правда й те, що було много таких, котрі їх не раз віраджували та остерігали. Щасливі тоті, що не були в Канаді а повірили, що і там не рай. Нарід збігає ся товпами як на яке диво і прислухує ся словам сего письма, плачуть за своїми кривняками та дякують Богови, що їх охоронив. Але найшли ся межі ними два, три, що казали: „Він лиш так пише, бо хоче видіти, що відпишемо на то“. І кажіть, що не Фтоми!

Віденьська руска кольонія.

(Допись з Відня).

Хто огляне оком ледви десятку послідних літ історії віденьських Русинів, пересвідчить ся, що кольонія наша перебула за сей час велику зміну. Одиноке давннше огнище тутешних Русинів „Січ“ перетворило ся нині уже в товариство академічне. Заснована побіч „Січи“ в р. 1892. „Громада“ доси мала основу бутя, доки громадила усіх земляків, що не належали до перемінюючої ся звільна в товариство академічне „Січи“. Тепер жеж, коли основано у Відні товариство руских робітників „Родина“, до „Громади“ належать майже виключно люди старші, до життя народного, а навіть товариского, байдужні... Дуже ошибав би ся, хто би думав, що тутешна кольонія руска не може мати і не має впливу на рідний край — напротив, говорячи про на-

шу суспільність та про еї опінію мусим мати на увазі й віденьську кольонію, бож члени еї, з „Січи“ й „Родини“ передовсім, в більшій часті скорше чи пізнійше вернуть до краю і анимати муть менше або більше видні становища. Тому то, гадаю, не від річи буде вивести перед очи читачів „Буковини“ тутешну кольонію руску з усіма трема огнищами еї життя, виказати напрям-стремління, які в них вирують.

До заснованя „Січи“ причинила ся головно недостача медичного факультету у Львові. „Іти до Кракова? — вже дучше до Відня!“ — се розумоване гнало туди в своїм часі десятки молодих людей, що бажали посвятити ся штудіі лікарській. Тому то „Січ“ складала ся давннше майже з самих слухачів медицини. Медичні студії звісно вимагають довшого часу, до того нема означеного речинця складаня іспитів (як се діє ся по крайній мірі на правах) — отже ліберальна під тим взглядом, руска натура відкладала їх звичайно з року на рік... Що гірш, наші медики, діставши степеня доктора, розходили ся по всім усюдам, тільки не до рідного краю. Однак від якогось часу зазначив ся в „Січи“ рішучий зворот під сим взглядом. Від чотирох років не прибув до „Січи“ ані один медик — лиш самі правники та слухачі філософії й академії лісничої. Сі люди, побувши звичайно 3—4 літ в осередку життя політичного й культурного нашої держави, з певним засобом знаня й досвѣду вертають до краю — і з ними наші „діячі“ числити ся мусять. — Коли я вже зачав за медики, то в честь і славу сих трех товаришів-адентів штуки лікарської, котрими ще „Січ“ може повелічати ся, нехай буде сказано, що вони всі вже мають по два ригороза (я назвав би їх радо докторандами, коби не спіткнути ся о роспоряджене міністеріальне!) і невдовзі гадають виїхати до рідного краю — лікарчи.

В „Січи“ віє тепер такий сам вітер як у львівській „Академ. громаді“, чого доказом нарада товаришів, описана в однім з послідних чисел „Буковини“. Одно тільки годило-б ся спростувати, іменно се була приватна нарада, котрою виді не обовязаний зовсім вазати ся. — Характерне й те, що „Січ“ виписує всякі рускі часописи кромі „Діла“ і „Прапора“ і ніхто з товаришів не протестує.

Друге товариство „Громада“ удержує ся лишне штучно при житю; членів не багато, а й ті товариством зовсім не интересують ся. У них н. пр. таке водить ся, що льобаль не удержує ся коштом товариства, але кождоразового голови. Часто шкодить собі „Громада“ своїм, чисто рутельським, аристократизмом: на ніякі вечерниці не запрошує тов. „Родина“, з котрим же навіть про око в дружних зносинах. І так прими-

ром на вечерниці Шевченкових „Громади“ являє ся 6 громадян-комітетових, 8 січовиків і виходить чисте фіяско! Розуміє ся отже, що о переконанях вируючих в тім товаристві, не може бути й бесіди.

Наймоладше товариство „Родина“ е зараз найчисленннше — бо має нині 86 членів і з кождим днем зростає! Воно для краю може мати велике значіне, тому що багато молодих робітників вертає звідси по кількох роках домів, де займає не раз не аби яке місце в народнім руху (пр. Масюк в Яворові). Ярже мабуть сьвітло кине на переконаня, якими руководить ся загальн товаришів, хід нарад на послідних загальних зборах „Родини“ дня 13. червня с. р. По доповняючій виборі виділу (головою вибрано й телігентного й енергічного провідника тутешних робітників, М. Богайчука) іменовано одногосно почетним членом др-а Івана Франка і порішено (також одногосно) заявити признане львівській молодежи, що запротестувала проти злуки народних партій з обскурними ренеґатами в справі народного сьвята.

З усього того виходить, що віденьська кольонія іде на розріз з конспіраціями романчукістів, та що консолідації народовців і капітів противна не, як каже „Діло“, частина рускої молодежи, але ледви чи не вся молодіж!

P—c.

НОВИНИ.

Чернівці, дня 22. червня 1897.

Нові процеси повиборчі зачали ся в понеділок сего тижня в Перемишлі против 82 селян зі Стоянця, обжалованих о злочин публичного насильства а у Львові против соціальних демократів Зараньского і Денегі.

Змова рільних робітників. В комітаті альфедзкім в Угорщині постановили рільні робітники не іти на жнива до панів, доки не підвищать їм платні. Жнива приходять там уже з кінцем червня, тож пани у великім страху. Робітника можна ще спровадити з иньших сторін, але побоюють ся, щоби селяни не напастували чужих женців. Пани удали ся до правительства о поміч і опіку. Міністер внутрішних справ отримав за дозволом міністра війни споре чисто жовнірів до розпорядженя, щоби в найнебезпечннших околицях пантрували порядку. Жандармерию мають зміцнити в тім окрузі з иньших частий Угорщини. Урядники повітові будуть по змозі звільнені від канцелярнійної роботи, щоби всюди могли робити лад у випадку якогось за-

хотіли би становити якусь осібну Русь; з тої то причини, не маючи ніякої моральної підпори від своїх братів, оставали вони довго по заду. Але чим більше ширить ся на Буковині осьвіта, тим ясннше почуває ся братня звязь з галицкою і прочою Руссю.

Вже самі тоті два факти: прилучене до Австрії і духова звязь з галицкою (і угорскою), і через ню, а в новннших часах также безпосередно, і з українською Руссю були запорукою лучшої будучности буковинської Руси; все проче спочивало, спочиває і буде спочивати в еї власних силах, в еї власній праці. Тоті три чинники склали ся на то, що доля буковинської Руси стала такою, якою е тепер; о скілько, коли і як кождий з них дієствував, се покаже ся.

III. Буковина в часі прилученя до Австрії.

(Число мешкаків. — Відкоски суспільні. — Народність мешкаків. — Русики также „Волохи.“ — Стак культурний.)

Пригляньмо ся насамперед Буковині близше в часі еї переходу під Австрію. Р. 1775-го замешкувало Буковину в 250 оселях яких 100.000 душ.¹⁾ Мужики становили головну силу мешкан-

ців. Супроти мужиків стоїть невеличке число дідичів і духовенства; кушців, ремієників і урядників було тоді в нашім краю дуже мало.

Економічно і соціально упривілібованою клясою були дідичі, т. зв. шляхта, і в часті духовенство. Дідичам, монастирям і владикам належала т. зв. більша або панська посіпність і їм, або їх посесорам мусіли мужики робити панщину.

Відносини мужиків до дідичів і до оброблюваної ними землі стали в давній Молдавії, особливо в 18-ім в. неясні, аж ввязь Константин Маврокордато, що панував в Молдавії з перервами аж 4 рази (в часах межі 1733—1769) звільнив мужиків з крєпацтва і неволі, а князь Григорій Гіка видав 1-го січня 1766 золоту грамоту (хрізов), котрою упривілієвав і докладно означив обовязки панщизняні мужиків супроти дідичів; постанови тої грамоти мали силу і під Австрією аж до 1848-го року.

Довгий час не могла вправді Австрія добре зорієнтувати ся в тих відносинах, і коли в розпорядженю з 22-го марта 1787 придержувано

chen (d. i. gleich jenen) stark possessionirt sind: es befinden sich in der Bukowina bis 200 possessionirte (дідичі) Armenier und Griechen, dann gegen 800 Juden- und mehr als 21.000 Bauernfamilien inclusive Zigeuner; grosse und wirkliche Bojaren sind nur 2 allhier, gegenheillich sehr viele wirkliche Bojaren in der jenseitigen Moldau, die allhier possessionirt — пише ен. Енценберґ в своїм справозданю.

ся що до буковинських мужиків австрійських підданьчих законів і уважало ся їх властителями землі, яка була дня 1-го листопада 1786-го р. в їх руках, то вже 16-го марта того самого року відкликано се розпоряджене і мужики уважають ся лишне тимчасовими посідателями, котрим дідич мів по ульвіві кождого року еї відобрати. Але вже 26-го липня того таки самого 1787-го р. завернуло ся правительство до попередного погляду, і хоть чєскоавстр. надворна канцелярня ще і 9-го квітня 1812-го р. сумніває ся, чи е на Буковині рустикальна (мужичка) власність, то найвисшою постановою з дня 4-го марта 1813 рішено наділати підданих буковинських мужиків дідичною власністю.²⁾

Після постанов золотой грамоти князя Гіки були мужики обовязані³⁾ робити панам панщину 12 днів в році, давати десятину від всякого жнива, що року одну курку, клубок пряжі, возити оден день в році з ліса дрова і бути помічннми при направі всіх будинок. Підданьчі обовязки буковинських мужиків були отже незрівнано лекші ніж в Галичині (де було 52—156 днів панщини) і в других краях. Але „самоволя дідичів і посесорів чинила, що мужик проживав в нужді

¹⁾ Ziegler: Geschichtliche Bilder, Czernowitz 1893. I. 12. „Die Bukowina.. ist bewohnt von sehr vieler griechischer Geistlichkeit des Basilianer Ordens, die nebst sehr vielen allhier wohnenden kleinen Edelleuten auch mit sol-

²⁾ Гл. Bidermann: Die Bukowina unter österr. Verwaltung. Lemberg 1876. стр. 28. Порівняй: Über den Ursprung und die Entwicklung des Unterthansverhältnisses in der Bukowina. Czernowitz 1848.

³⁾ Ziegler: Geschichtliche Bilder I. 17. сз.

буреня, а особні комісії будуть обіздити кожде село, щоби людям розтолкувати, що така змова може мати для них тільки дуже сумні наслідки. Пани можуть спроваджувати собі людей до роботи, звідки схочуть, а привительство подбає, щоби чужих робітників ніхто не відстрашував, ані не докучав їм. Міністерство рільництва має у своїм заряді величезні добра державні в тім окрузі і там нагромадило вже тепер кількатисячну резерву рільних робітників. Тою робітничою армією буде передовсім обходило жнива на державних ланах, але в кожній хвили готове на зазив приватної особи дати якусь пайку робітників на її ужиток. Коли би ті робітники не вистарчали, мають зібрати усю лісову службу державну з цілої Угорщини до альфедзкого комітату і ужити її до полевой роботи. Коли і того буде за мало, зорганізують відділи жінок з таких вязнів, про котрих є певність, що не втечуть та не будуть допускати ся розбоїв і крадежи. Вкінці великі підприємства промислові заявили готовість застановити працю у себе і відступити своїх робітників на час жнив. Надто розпорядив міністер торговлі, щоби залізниця в комітаті альфедзким не зважала на розклад їзди а перевозила відділи робітників рільничих як найскорше в ті околиці, де їх буде потреба. Так само улегшений довіз робітників з інших частий Угорщини та з Галичини.

Хотай при таких усяких змова не має вигляду на успіх, однак такий рух між хліборобским населенем альфедзкого комітату приніс уже для него одну користь. Ото незалежно від тих заряджень, що мають забезпечити право до праці, займають ся міністерства управленем питання аграрного соціалізму. Виготовляють тепер закони, котрі мають дати підставу для відношення рільного робітника до пана. Все зворушило ся тим небувалим доси випадком в комітаті альфедзким. Міністерство рільництва покликало комісію з людей, ознайомих з тамошними відносинами а рільничі товариства прирекли також свій співуділ, щоби розслідити положене і справедливо поладити сю грізну змову.

Демонстрація в театрі. В Кракові виставлено в середу нову штуку: „Кусители люду“ Теодора Смоляржа (псевдонім заступника прокуратора Теодора Калитовского). Штука має тенденцію антисоціалістичну, отже соціалісти постановили перешкодити граню тої штуки. Підчас вистави засів в кріслах посол Дашинський, а на партері зібрало ся значне число прихильників партії соціально-демократичної. Коли в другій дії один з акторів почав після своєї ролі говорити не конче підхлібно для агітатора соціалістичного, настав страшний крик і свист і виставу мусіли перервати. Не помогли накликування комісаря поліції о спокій; на сали почали сьпівати

без надії на ліншу долю¹⁾ а „утиски, обходжене як з невільниками і необмежена власть дідичів над підданими мали такі наслідки, що підданам і на думку не приходило брати ся до якогось промислу; вони не оставали довго на однім місці а при ледаякій нагоді ішли там, де нібито гадали поліпшити свою долю.“ Під Австрією полекшала в тім згляді доля мужиків. Полекшало їм ще і по тій причині, що австр. правительство утворило із дїбр монастирських і єпископських релігійний фонд та перебало его в свій заряд. Урядники цїсарські обходили ся з підданими мужиками після принців, а се мало свій добрий вплив і на долю тих мужиків, що робили паньщину дідичам.

Окрім паньщини платили мужики ще податки²⁾ і то від одной родини 2 зр. 30 кр., а від кождої вівиці або кози 5 кр., а від кождої безрогої і кождої улія пчід 12 кр., а за сіль цілий черновецький дистрикт 500 зр. річно, а подарунок різдвний від цілого дистрикту 620 зр. 30 кр. — притім мусіли ще утримувати і екзекутників податкових, що їздили від села до села і від кождо з осіб збирали податок.

Мужики не мали всі однаково багато землі. Було яких 1000 родин, що мали 40 а навіть 60-днєвий ґрунт і по 100, 200 і 300 овець; було знов з 1200 таких родин мужицких, що

робітничу пісню „Czerwony sztandar“. Демонстрації довели до того, що дирекція театру мусіла зі сцени приречи, що штуки тої не докінчить і більше вже виставляти не буде. Ся подія видвинула квестію що-до нетикальности послів, бо суда слїдчий Дробнер в Кракові візав посла Дашинського перед себе під закидом злочину нарушеня публичного спокою. Отже пос. Дашинський вправді явив ся перед судею слїдчим, але заявив до протоколу, що він яко посол після законів основних уважає ся нетикальним. По перше длятого, що цїсарске розпоряджене, яким замкнено сесію ради державної, не було доси оповіщене ані в Вістнику законів державних, ані в урядовій Wiener-Ztg. Отже ніхто в Австрії не є повідомлений урядово, що сесію ради державної замкнено. Для знятя з посла запорученого ему законами основними права нетикальности, що становить частину конституції, доконче потрібно після конституції цїсарского розпорядженя, котре раду державну або відроче або звязує. Так дословно постановляє конституція. В сїм же випадку нема такого розпорядженя, бо граф Бадені заявив виразно, що він сесію парламенту замикає. Тимчасом конституція не згадує о замиканю ради державної ані словом. В наслідок того кождий посол може уважати ся нетикальним, ба навіть є обовязаний обороняти се конституційне право супротив судів. Зложивши таку заяву пос. Дашинський відкликав ся в тім ділі до комітати радної краківекого суда і має намір перевести сю справу через усі інстанції. — Так поставив справу нетикальности доси лиш один пос. Дашинський. Де-які німецькі послы опозиційні, уже давнійше засуджені, піддали ся наказови відсидженя арешту.

Крадежи на залізниці. На стації в Станіславові пропадали від кількох лїт ріжні річі з пересполюк і власти не могли жадним способом відкрити, хто такий доконує їх. Раз якось побачили робітники, що начальник магазинів Матанога відбив віко від пакки, що ішла з Німеччини до Румунії і звідтам витягнув кілька дїточих забавок. Робітники донесли о тім дирекції і власть зарядила ревізію в домі Матанога. Тут відкрито цілий магазин крадених річий і багато карток заставничих на річі, що походили з крадежи. Матаногу арештовано а оногди засудив его трибунал на пять лїт вязниці. Такий то злодійський доробок!

Про воздушну трубу під Парижем доносять такі подробиці: Буря зірвала ся по 5-ій годині з полудня в північно-західних передмістях Парижа і ішла широкою на 200 метрів половою 12 кілометрів. На тій дорозі знищила майже все, що стрїтила. Вей дахи з домів зірвані, майже вей доми ушкоджені а 30 зрівнаних з землею, 1200 дерев вирваних з корінем, а на тисячах

мали меньше, а знов кілька тисяч таких, що мали лише 2 або 4-днєвий ґрунт, а були і такі що не мали зовсім жадної землі а жили зарібниками або випасали худобу.¹⁾

З боярів молдавських лишив ся на Буковині оден Балш.²⁾ Меньша шляхта ділила ся зрештою на масїлів, рунтанів і звичайних шляхтичів. Шляхта оплачувала державі деякі данини.

Духовенства було в часі прилученя Буковини до Австрії майже в троє тільки, що тепер. Воно ділило ся на чорне і біле духовенство. Чорне: черці і черниці переживали в монастирях, котрих було на Буковині поперх 30 і удержували ся почасти з дїбр монастирських, а почасти з жебранныи. Сьвітеке біле духовенство не мало ніякого сталого доходу, а жило з приходів за треби.

Купці і ремісники буковинські се Вірмени і жида. Жили вони головно в 3 буковинських містах: в Чернівцях,³⁾ в Сучаві і в Сереті.

(Дальше буде).

¹⁾ Тамже I. 16 сл.

²⁾ Тамже I. 75.

³⁾ Чернівці були в тих часах простим селом; 1774-го р. жило тут всего на всего 278 родин, т. зн. 1390 душ; не було ані одного мурованого дому. Порівн. Zieglaue: Gesch. Bilder I. 37. Kaindl: Zur Geschichte der Stadt Czernowitz.

інших поломані і покручені гадузи і конарі. В Кольомб, де буря була найсильнійша, знищила воздушна труба варстат трамваю. В Анфер відбував ся ярмарок. Оркан попавши між ярмарочні буди і цирк, змів все в одній хвили і кинув о кількасот кроків дальше на одну безобразну купу. Одного циркового послугача кинуло на ліхтарняний стовп, де він собі розбив голову. В фабриці бетонів в Коане звалив оркан комин і убив на місци двох робітників, а двайцять тяжко покалічив. З одного фіakra, котрим їхало двох людей, зірвало цілий васаг і понесло з вітром, колеса з диншем лишили ся на дорозі. Одного хлопця підніс вітер з улиці і заніс на високе дерево, де хлопцев чинив ся гадуза і повис. В иншій знов місци вирвала буря стовп ліхтарняний, занесла его до поблизького огорода і вбила в землю просто, немов би его хто закопав. В однім мешканю знищив оркан всю обставу: крісла, софи, шафи, ліжка, але за те лишив в комітаті кілька кошів з поживою, кілька цілих металевих кухонних посудин і шовкові подушки, які приніс звідкись. На кілька хвиль перед воздушною трубою упав сильний дощ і тому улиці були пусті. Длятого з людей розмірно мало потерпіло ушкоди, лише там, де буря валила доми. Ціла буря тревала около 10 минут. По бурі сконстатовано, що погибло трох людей, трох потерпіло смертні скаліченя, а 120 покалічених лекше.

Градобури уміють лише брати гроші та збіже, але відвернути хмару не потраплять. Однак, здає ся, є спосіб на градові хмари. Его хоче ужити тепер стирійска каса щаднича. Она має в Градци в полуднєвій Стирії великі виноградники. Виноградники — як звісно — терплять багато шкоди від граду. Отже в послїдних часах зроблено кілька разів досвід, що стріляне з канон на градові хмари розганяє їх. Стирійска щаднича хоче того року пробувати того средства для забезпеченя своїх виноградників і тому звернула ся з просьбою до міністерства війни о позиччене їй кількох канон. Міністерство прихлило ся до просьби і веліло властям войсковим в Градци доставити касі ошадности чотири польні канони. По наших селах є звичай дзвонити в дзвони перед бурею, щоби розганяти хмари. Дзвони стрясають воздух і певно, що також розганяють по трохи хмари. Але може було би добре в таких випадках стріляти з мездірів, котрі має кожда церква. Хоть може не помоглиби тільки, що канони, але всеж зменьшили би нераз нещасте від граду.

Пиво з залізом, виріб буковинський, винаходу управителя бровару в Сереті Квятковського зискав апробату лікарів, яко добрий лїк против недостатку крови. Хемічний розбір доказав, що части заліза в тім пиві ліпше розпущені, як в залізних винах, які продають ся за дорозі гроші. При тім можна пиво пити в більшій кількості без злих наслідків алькоголю: противно оно улегшає травлене і зміцняє орґанїзм. Практичні дослїди на хорих дали дуже добрі результати. Винаходець постарав ся о патент у всіх краях Европи і продукує нове пиво з залізом в серетским броварі.

Моцний в ногах грецький мужик Люїз, котрий тамтого року здобув на олімпійських ігрищах лавровий вінець за те, що відзначив ся скоростію і витревалостію в бігу, бо побідив всіх противників в т. зв. олімпійських перегонах, сидить тепер як дезертир в Івановій хаті в Атенях. Коли Люїза покликали до війска на війну, він при першій стрічі з Турками пригадав собі на лавровий вінець і — дав ногам знати з поля борби.

Цьвіти покоєві стають часто причиною нещастя. Олеандри знані зі своєї шкідливости. Так само рослина арон, широко розповсюджена і плекана в наших домах, єсть великою отруєю. Соком сеї рослини отроїло ся недавно в Парижі троє дїтий возного париского банку. Одна служниця у Львові відкусила листок сеї рослини і дістала сейчас страшний болі в устах. Щасте, що трутина не зайшла до жолудка, бо цілий случай міг був закінчити ся смертію.

¹⁾ Zieglaue: Gesch. Bilder Czernowitz 1896. III. 12, 71. Порівнай также II. 64.

²⁾ Zieglaue: Geschichtliche Bilder I. 28 сл.

Телеграми „Буковини“.

З дня 22-го червня 1897 року.

Відень. Архьєкнязь Райнер з нагоди свого 25-літнього ювілею яко найвищий начальник краєвої оборони зложив чотири облігації чотирьохпроцентової австрійської ренти на суму 40.000 корон для побільшення стипендійного фонду свого імени. Стипендії призначені для дїтїй активних або бувших активних офіцїрів краєвої оборони а їх число збільшить ся через сей новий, гоїний даток о чотири місяця.

Вукарешт. Король призначив 200.000 франків для потерпівших від слоти і вилуви рік.

Париж. Речинець подорожи президента Фора означено остаточно на послїдні днї серпня с. р.

„РУСКА БЕСІДА“
в Чернівцях

має на складї отсї свої виданя:

„ІЛЮСТРОВАНА БІБЛІОТЕКА“

для молодїжи, міщан і селян з року 1886, 1887, 1888, 1890, 1891, 1892 і 1894 по 1 зр. за рочник, а всї 7 разом 6 зр.

„ЧУМА ГОРІЛЧАНА,“

сумна історія, для перестороги і науки. 80 сторїн за 20 кр

Замовленя приймає й редакція „Буковини.“

„Слова правди і науки“

з поезий Тараса Шевченка. Цїна 10 кр.

„25 повісток“

для чемних дїточок.

32 сторїн. Цїна 10 кр.

„ПРОСКУРКА“

Даруночок для руских дїточок. Ю. Федьковича 10 кр.

На поштову пересилку треба додати по 5 кр. за рїчник „Бібліотеки,“ а по 2 кр. за кожду поодинокую книжочку.

„Дністер“

товариство взаїмних обезпечень у Львові в домї „Просвіти“ Ринок 10.

перше і одинокє руске товариство асекураційне, обезпечає будинки, скот, господарєні знаряди, збіже в зерні і соломі, сіно в стогах і будинках против шкїд огнєвих за можливо найнижшою оплатою.

Дністер розпочав пятїй рік своєї діяльности. Фонди „Дністра“ після заключень рахункових з днем 31-го грудня 1896 вносять: фонд основний 50.000 зр., фонд резервовий 54731 зр. 04 кр., резерва премїй 34737 зр. 03 кр., разом 139468 зр. 07 кр.

Шкоди ліквідують ся і виплачує ся сейчас по пожарї. В 4-х літах виплатив „Дністер“ 1176 відшкодовань в сумї 309.147 зр. 69 кр.

На житє можна обезпечати ся через „Дністер“ після всїх можливих комбїнацій в товариствї взаїмних обезпечень в Кракові, котре дає як найкористїтїйші услїва і видає полїси і квїти в руским язїцї.

Зголошеня о удїленє агенції в місцевостях, де „Дністер“ не є заступлений, приймають ся.

ДРУКАРНЯ „РУСКОЇ РАДИ“
в Чернівцях.

Перша на Буковинї

РУСКА ДРУКАРНЯ

в Народнїм Домі

при улицї Петровича ч. 2.

приймає всякі роботи друкарскї в мовах рускїй, польскїй і нїмецкїй.

ДОБІР БУКВ ВЕЛИКИЙ.

Роботи виконує ся скоро, солїдно і дешево.

Русини! удавайте ся з роботами до своєї рускої друкарнї!

Хто хоче мати добру і дешево **МАШИНУ ДО ШИТЯ,**

най удасть ся до мене, то певно не пожалує. Новї продаю дешевше як вєсєди, а употребленї, ще добре удержанї почавши від 20 зр. і то за готовї гроші і на виплат. Хто купить у мене нову чи стару машину, за реперацию не потребує журити ся, бо я роблю тую безплатно через дїлий рік.

Русини, удавайте ся до мене, бо я також Русин і обєлужу Вас по братньому

З поважанєм

В. Данилевич,
машинїст у броварї Штайнера в Чернівцях, при ул. зєлїанїчїй (Bahnhofstrasse) ч. 26.

Для панїв учителїв!
INSPECTIONSBERICHT,
Jahresausweis
і Шкїльнї повїдомленя
(Schulnachrichten)
є на складї
в друкарнї „Рускої Ради.“
Просимо о замовленя.

Пам'ятайте на Народнїй Дїм в Чернівцях!

ПОЇЗДИ ЗЕЛІЗНИЦЬ

від дня 1-го мая 1897 після часу середно-європейского.

ВІДХОДЯТЬ З Чернівців						ПРИХОДЯТЬ ДО Чернівців						
до Неполоківців, Снятина, Львова, Відня	819	854	1232	404	1025	з Відня, Львова, Снятина, Неполоківців.	1128	320	757	811	610	
до Глибоки, Гадікфальви, Гатни, Іцкан і Бурдуженїв	1148	351	832	—	635	з Бурдуженїв, Іцкан, Гатни, Гадікфальви, Глибокої	—	809	1212	350	1000	
до Садагури, Боїна, Новоселїцї	645	430	—	—	—	з Новоселїцї, Боїна, Садагури	—	1113	950	—	—	
З Глибоки						ДО Глибоки						
до Карапчева, Сторожинця, Бергомету, Межибродїв	814	535	—	—	—	з Межибродїв, Бергомету, Сторожинця, Карапчева	635	1037	800	—	—	
Першїй поїзд їде на шляху Бергомет, Межиброди від 1-до марта до 3-го вересня що вївїтка і вятнїцї.						Першїй поїзд їде на шляху Бергомет Карапчїв тїлькє в понєдїлок; другїй поїзд на шляху Бергомет-Межиброди тїлькє від 1. липня до 31. вересня що понєдїлака і четвєрга; третїй поїзд не їде в понєдїлок.						
З Гадікфальви						ДО Гадікфальви						
до Радівців	610	1003	228	612	805	з Радівців	542	855	115	550	747	
З Гатни						ДО Гатни						
до Качики, Гурагумори, Вами і Кїмпольонгу	1010	201	—	—	—	з Кїмпольонгу, Вами, Гурагумори, Качики	1258	625	—	—	—	
З Іцкан						ДО Іцкан						
до Сучави	327	630	1009	216	718	зі Сучави	442	842	130	630	837	
З Вами						ДО Вами						
до Рус-Молдавицї	346	647	913	1132	250	з Рус-Молдавицї	842	1259	204	322	545	905
Поїзди їдуть від часу до часу. Розвїдати можна на стациях Вами, Драгоша і обєх Молдавицях.						Поїзди ходять від часу до часу. Розвїдатїсь можна на стациях Вами, Драгоші і обєх Молдавицях.						
З Карапчева						ДО Карапчева						
до Чудина н. С.	854	1007	615	—	—	з Чудина н. С.	555	555	—	—	—	
Першїй поїзд їде що понєдїлака, другїй з внятком понєдїлака, нїчний кождї днїни.						Першїй поїзд їде що понєдїлака, другїй з внятком понєдїлака.						

□ поїзди поспїшнї; * поїзди особовї; без знаку поїзди мїшанї. Час середно європейскїй їде о 46 минут пізїйше від черновецкого часу; нїчний час рахує ся від 6 год. вечером до 5 год. 59 мїн. рано і зазначає ся підчеркнєнем минут.